

Sosiaali- ja terveysministeriö

Sisäministeriön lausunto hallituksen esityksestä tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi tartuntatautilakiin uudesta karanteeniperusteesta, joka koskisi Suomeen saapuvia henkilöitä ja määräytyisi lähtömaan perusteella. Ehdotettu sääntely koskisi vain maita ja alueita, joilta matkustamisen Suomeen voidaan kulloinkin perustellusti katsoa muodostavan niin korkean riskin covid-19-taudin leviämiseksi Suomessa, että karanteeniin määrääminen voi olla taudin leviämisen estämiseksi välttämätöntä.

Karanteenista päätettäessä voitaisiin ottaa huomioon henkilölle covid-19-taudin toteamiseksi tehdyn testin negatiivinen tulos sekä henkilön Suomessa oleskelun kesto. Tartuntatautilaissa säädettäisiin myös poikkeusryhmistä, joihin kuuluvia ei voitaisi asettaa karanteeniin ehdotetun säännöksen perusteella. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin maat ja alueet, joilta tulevia ehdotettu karanteeni koskisi. Lisäksi säädettäisiin poliisilta, Puolustusvoimilta, Rajavartiolaitokselta ja Tullilta saatavasta virka-avusta.

Sisäministeriö pitää esityksen tavoitteita kannatettavana, koska esityksessä mainituilla keinoilla voitaisiin sisärajojen valvontatoimia palauttamatta tai niiden sijasta, ja ulkorajojen osalta maahantuloa enempää rajoittamatta, rajoittaa yleisvaarallisen tartuntataudin Covid-19-taudin leviämistä Suomessa.

Tartuntatautilain tarkoitus on tartuntatautien, niiden leviämisen ja niiden yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäiseminen. Sisäministeriön näkemyksen mukaan onkin perustelua, että tartuntatautien torjuntatoimista säädetään ensisijaisesti tartuntatautilaissa. Muilla laeilla voidaan tarvittaessa täydentää tartuntatautilain sääntelyä.

Ulkomaalaisten osalta maahantuloa ja maassa oleskelua voidaan rajoittaa kansanterveyteen liittyvistä syistä ulkomaalaislain (301/2004) perusteella. Rajavartiolaitos on ottanut tämän huomioon sisä- ja ulkorajatarkastuksia suorittaessaan. Maahantulon rajoittaminen ulkomaalaislain mukaisella kansanterveysperusteella on kuitenkin riittämätön keino varmistaa terveysturvallisuus Suomessa muun muassa siitä syystä, että se ei tule kyseeseen Suomen kansa-

laisten osalta. Sisärajatarkastusten poistuessa Rajavartiolaitos ei suorita sisärajoilla rajatarkastusta, joten terveysturvallisuuden varmistamiseksi tulee luoda muita keinoja säätämällä näistä esitetyllä tavalla tartuntatautilaissa.

Virka-apusäätely sekä toimivaltuudet

Poliisi

Esityksessä ehdotetaan tartuntatautilakiin lisättäväksi määräaikaaisesti uusi 60 a §, jossa säädettäisiin uudesta, itsenäisestä karanteeniperusteesta. Säännös mahdollistaisi sen, että maahantulo tietyistä säännöksen kriteerit täyttävistä maista oikeuttaisi määräämään karanteenin uudella itsenäisellä perusteella. Sisäministeriön poliisiosaston näkemyksen mukaan esityksessä tulisi vielä tarkemmin käydä ilmi, mikä uuden karanteeniperusteen suhde on voimassaolevaan tartuntatautilain 60 §, joka sisäministeriön poliisiosaston näkemyksen mukaan myös soveltuisi rajoilla tehtävään karanteenipäätökseen.

Lakiesityksen 60 c §:ssä säädettäisiin virka-avusta covid-19-tautia koskevien toimenpiteiden yhteydessä. Säännöksen mukaan poliisi, Tulli, Rajavartiolaitos ja Puolustusvoimat voisivat antaa pyynnöstä virka-apua kunnan ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntatautien vastustamistyöstä vastaavalle viranomaiselle sille säädetyn 60 a §:n 1 momentissa tarkoitetun tehtävän hoitamiseksi, jos se ei vaarantaisi virka-apua antavalle viranomaiselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien hoitamista.

Sisäministeriön poliisiosasto pitää nyt ehdotettua virka-apukonseptia jossain määrin ongelmallisena. Virka-apua annettaisiin ehdotetun sanamuodon mukaan 60 a §:n 1 momentissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi. Muotoilu on väljä ja jatkovalmistelussa tulisikin tarkemmin kuvata mihin virka-apua on tarkoitus antaa. Perustelujen mukaan virka-apua annettaisiin matkustajien ohjaamiseen rajoilla oikeaan toimintaprosessiin. Lisäksi poliisiosasto kiinnittää huomiota siihen, että lähtökohtaisesti säätely näyttäisi lähtevän siitä, että virka-apua pyytäneen viranomaisen ei resurssien eikä toimivaltuuksien näkökulmasta pysty suoriutumaan säädettävästä 60 a §:n mukaisista tehtävistä itsenäisesti, vaan osa tehtävistä ikään kuin nojautuu ensi sijaisesti virka-apuun. Tämä voidaan katsoa olevan vakiintuneen virka-apukonseptin vastaista.

Lopuksi poliisiosasto toteaa, että poliisin antama virka-apu on poliisin julkisoikeudellisiin perustein laskutettava suorite. Valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n 1 momentin ja 8 §:n 2 momentin sekä poliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2020 annetun sisäministeriön asetuksen (1386/2019) 6 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan tartuntatautilain mukaisesta virka-avusta laskutetaan saman säännöksen 2 momentin mukaan yhden poliisimiehen osalta 70 euroa ja yhden poliisijoneuvon osalta 25 euroa. Kahden poliisimiehen ja yhden poliisijoneuvon (poliisipartio) osalta yhden tunnin kustannus on 165 euroa. Virka-apu laskutetaan jokaiselta alkavalta puolelta tunnilta, joka tarkoittaa poliisipartion osalta 82,50 euron kustannusta.

Sisäministeriön poliisiosaston on pyytänyt asiassa lausuntoa myös Poliisihallitukselta. Poliisihallituksen lausunto on tämän lausunnon liitteenä.

Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitoksen esikunta, joka samalla toimii sisäministeriön rajavartiostona korostaa Rajavartiolaitoksen osalta, että Rajavartiolaitosta koskeva nykyinen virka-apusäätely ei mahdollista virka-avun antamista kunnan tai

sairaanhoitopiirin viranomaisille. Kunnan ja sairaanhoitopiirin viranomaiset vastaavat kuitenkin tartuntatautien vastustamisesta käytännön tasolla. Tilannetta ei ole pidettävä tarkoituksenmukaisena, sillä jo nykyainsäädäntö mahdollistaa poliisin, pelastusviranomaisten ja puolustusvoimien virka-avun antamisen myös kunnan tai sairaanhoitopiirin viranomaisille. Rajavartio-osaston näkemyksen mukaan on välttämätöntä, että Rajavartiolaitoksen mahdollisuudet virka-avun antamiseksi myös kunnan ja sairaanhoitopiirin terveydenhoitoviranomaisille turvataan esitetyllä tavalla.

Virka-avun osalta on varmistuttava lisäksi siitä, että viranomaisille säädetään esitysluonnoksen mukaisesti sellaiset toimivaltuudet, jotka mahdollistavat virka-apupyynnön perusteella suoritettavat tarvittavat toimenpiteet. Voimassa olevan lainsäädännön perusteella esimerkiksi rajavartiomiehellä on muun muassa oikeus selvittää henkilöllisyys rajavartiolain 36 §:n mukaisesti ja käyttää rajavartiolain 40 §:n mukaista käskyvaltaa yksittäisessä tehtävässä. Myös voimakeinojen käyttö on mahdollista virka-aputehtävässä, mikäli voimakeinojen käytölle säädetyt edellytykset olisivat käsillä virka-aputehtävässä.

Edellä todetut toimivaltuussäännökset eivät kuitenkaan ole riittävät terveydenhoitoviranomaisille säädettäväksi esitettävän tarkastustoiminnan tukemiseksi ja mahdollistamiseksi. Tämän takia esitysluonnoksessa esitetään eräiden uusien toimivaltuuksien säätämisestä virka-apua antaville viranomaisille. Toimivaltuuksista esitetään säädettäväksi ainoastaan esitetyn terveysturvallisuustoiminnan mahdollistamiseksi. Sisäministeriö korostaa sitä, että esitettävät toimivaltuudet eivät pääasiassa ole uusia toimivaltuuksia, vaan jo olemassa olevien toimivaltuuksien käyttö mahdollistettaisiin myös terveysturvallisuustoiminnan yhteydessä annettavan virka-avun antamisen yhteydessä.

Uusi toimivaltuus olisi itse virka-aputehtävän luonteeseen liittyvä oikeus esitettävän sääntelyn edellyttämien matkustajan dokumenttien tarkastamiseen. Virka-avun tarkoituksenmukaiseksi toteuttamiseksi on rajavartio-osaston näkemyksen mukaan tarpeen mahdollistaa se, että matkustajavirtojen ohjaamiseen ja neuvontaan osallistuvalla viranomaisella on virka-apua antaessaan mahdollisuus selvittää alustavasti matkustajan tilannetta ja esimerkiksi tiedustella, onko hänellä covid-19-taudin osoittavan testin todistus tai rokotustodistus. Koska jo viranomaisen tiedustelu todistuksen olemassaolosta voi matkustajan näkökulmasta näyttäytyä pyyntönä esittää kyseinen todistus, on välttämätöntä selvyyden vuoksi säätää virka-apua antaville viranomaisille oikeus saada tieto tartuntatautilain 60 a ja b §: en mukaisista matkustajan asemaan liittyvistä dokumenteista. Varsi naisen päätöksen siitä, mitä toimenpiteitä matkustajan suhteen tehtäisiin, tekisi kuitenkin aina viime kädessä terveysviranomainen.

Voimassa olevan rajavartiolain 38 §:n mukaan rajavartiomies voi määrätä kulkuneuvon pysäytettäväksi tai siirrettäväksi, siirtää kulkuneuvon sekä ohjata liikennettä, jos se on tarpeen rajavalvonnan, poliisitehtävän, ulkomaalaisvalvonnan tai turvaamistehtävän suorittamiseksi, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi rajanylityspaikalla ja Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevalla alueella, liikenneonnettomuuden vuoksi taikka Rajavartiolaitoksen toimialallaan suorittaman kulkuneuvon käyttöön liittyvän valvonnan tai metsätyksenvalvonnan suorittamiseksi tai rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi. Esitysluonnoksen mukainen uusi sääntely mahdollistaisi, että Rajavartiolaitos voisi pysäyttää kulkuneuvon ja ohjata liikennettä terveysviranomaisen 60 a §:ssä säädetyn toimenpiteen suorittamisen varmistamiseksi. Kulkuneuvon py-

säyttäminen ja liikenteen ohjaaminen olisi välttämätöntä liikennevirtojen hallitsemiseksi, jotta voitaisiin tarvittaessa järjestää tarkastuspisteitä siten, että terveysturvallisuustoimenpiteiden kohdistaminen maahan saapuviin henkilöihin olisi mahdollista.

Rajavartiolaitokselle esitetään luonnoksessa myös oikeutta estää henkilön poistuminen paikalta, kunnes terveystarkastus on tehnyt 60 a §:n mukaisen päätöksen. On huomattava, että esitetty sanamuoto ei mahdollista apua niissä tilanteissa, jos toimivaltaisella terveystarkastuksella olisi tarve tehdä tartuntatauti-lain 16 §:n mukainen terveystarkastus tai 60 §:n mukainen karanteenipäätös ja toimenpiteen kohteena oleva henkilö vastustaa sitä pyrkimällä poistumaan paikalta. Lähtökohta terveysturvallisuustoimenpiteiden toteuttamisessa on vapaaehtoisuus, mutta jo tartuntatautilain voimassa olevat säännökset sisältävät mahdollisuuden myös tahdon vastaisesti suoritettaviin toimenpiteisiin. Koska Covid-19-pandemian torjumiseksi on sen laajuuden vuoksi välttämätöntä toteuttaa terveysturvallisuustoimenpiteitä laajemmin kuin muiden yleisvaarallisten tartuntatautien torjumiseksi, olisi tarpeen säätää Rajavartiolaitokselle nimenomainen toimivaltuus tukea näiden terveystarkastuksien toimenpiteiden suorittamista myös siinä tilanteessa, että toimenpiteen kohteena oleva henkilö ei ole halukas toimenpiteeseen. Rajavartioston osasto katsoo, että esitetyn 60 c §:n 2 momentin 3 kohdan piiriin tulisi sisältyä kaikkien tartuntatautilain mukaisten toimenpiteiden suorittamisen turvaaminen.

Jatkovalmistelussa huomioon otettavat seikat

Sisäministeriö esittää, että tartuntatautilain 60 §:ään säädettäväksi esitettyä ehdotonta 10 päivän enimmäispituutta COVID-19-tautiepäilyyn liittyvän karanteenin enimmäispituudeksi tulisi uudelleen harkita jatkovalmistelussa. Voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa enintään 30 päivän karanteenin määräämisen, eikä esitysluonnoksessa ole rajavartio-osaston näkemyksen mukaan perusteltu riittävästi sitä, miksi karanteenin enimmäispituus tulisi kaikissa mahdollisissa COVID-19-tartuntatautiepäilyissä rajata enintään 10 vuorokauden. Päätös karanteenista tulee tehdä lääketieteellisin perustein, eikä lääkärin harkintavaltaa siltä osin tulisi rajata lain tasolla liikaa.

Lisäksi sisäministeriö toteaa, että kuten edellä on tuotu jo esille virka-avun ja toimivaltuuksien osalta, tartuntatautilain 60 ja 60 a §:n välinen suhde ei ole kaikissa tilanteissa täysin selkeä. Esitysluonnoksen 60 a §:ssä esitetään säädettäväksi, että kyseisen säännöksen perusteella ei voisi määrätä karanteeniin henkilöitä, joilla on esittää säännöksessä tarkoitettu todistus tai selvitys, vaikka heillä olisi COVID-19-tartuntaan viittaavia oireita. Sama koskee esitysluonnoksen 60 b §:ssä lueteltuja henkilöitä. Nämä henkilöt voitaisiin kuitenkin määrätä karanteeniin voimassa olevan 60 §:n perusteella. Sisäministeriö esittää harkittavaksi, että 60 a §:n perusteella voisi määrätä rajoilla tapahtuvan terveys-turvallisuustoiminnan yhteydessä karanteeniin myös oireellisia henkilöitä, joilla on 60 a §:ssä tarkoitettu todistus tai selvitys tai 60 b §:ssä lueteltuja oireellisia henkilöitä. Tällöin kaikkiin rajat ylittäviin henkilöihin voitaisiin ensisijaisesti soveltaa esitettävää uutta lainsäädäntöä.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan esitysluonnoksen kieliasua tulisi vielä tarkastaa ja perusteluita tulee jossakin määrin vielä laajentaa ja tarkentaa ennen esityksen antamista eduskunnalle. Esitysluonnoksen perusteluissa ei esimerkiksi kuvata vielä kovinkaan hyvin sitä, miten esitetty sääntely tulee vaikuttamaan ulkorajoilla voimassa oleviin ulkorajaliikenteen rajoituksiin. Sisämi-

Lausunto

SM2033059

00.02.04

23.11.2020

SMDno-2020-2484

nisteriön käsityksenä on, että esitetyn sääntelyn ei ole ulkorajojen osalta tarkoitus korvata voimassa olevia ulkorajaliikenteen rajoituksia, jotka perustuvat osittain Euroopan unionin komission suosituksiin.

Sisäministeriön Rajavartio-osasto tulee toimittamaan erikseen muutamia kielellisiä huomioita hallituksen esityksestä, sekä ehdotuksia perustelujen tarkentamiseksi.

Muuta

Sisäministeriön lausunnosta antaa lisätietoja poliisin osalta lainsäädäntöneuvos Tiina Ferm sisäministeriöstä ja Rajavartiolaitoksen osalta ylitarkastaja Outi Leinonen Rajavartiolaitoksen esikunnasta.

Kansliapäällikkö

Kirsi Pimiä

Johtava asiantuntija

Hanne Huvila

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Sisäministeriö 23.11.2020 klo 15:52. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.

Liitteet

Poliisihallituksen lausunto

Jakelu

Tiedoksi

Sisäministeri Ohisalo
Valtiosihteeri Parviainen
Erityisavustajat Kerman ja Laaksonen
Lainsäädäntöneuvos Ferm
Ylitarkastaja Leinonen